

Pk-yritysten toimintaympäristökysely

Pk-toimintaympäristökysely | Toukokuu 2013

SISÄLTÖ

JOHTOPÄÄTÖKSET	3
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA	4
1.1 Arviot Suomen hallituksesta viime syksyä myönteisemmät	4
1.2 Joka kymmenes aikoo siirtää toimintojaan ulkomaille	5
2 RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA MAKSUVALMIUS	6
2.1 Rahoitusvaikeudet lisääntyneet	6
2.2 Ehdot rahoituksessa tiukentuneet	7
2.3 Maksuaikojen pidentyminen huolestuttaa	8
3 TULOSTEN YHTEENVETO	10
3.1 Rahoituksen saatavuus turvattava	10
3.2 Poliittisiin päätöksiin ennustettavuutta	10
4 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?	11

JOHTOPÄÄTÖKSET

- **Suomen hallitus saa yrittäjiltä kohtuullisen arvosanan**

Pk-yrittäjät antavat Suomen hallitukselle kohtuullisen arvosanan yrittäjyyden edistämisessä. Arvosana asteikolla 1-5 oli 2,71, mikä on yli 0,6 pistettä suurempi kuin viime syksynä. Erityisesti yhteisöveron alentaminen saa yrittäjiltä kiitosta. Toisaalta luottamuksessa hallituksen kykyyn tehdä yrittäjyyttä tai työllisyyttä edistäviä päätöksiä ei ollut tapahtunut muutoksia.

- **Joka kymmenes suunnittelee toimintojen siirtämistä ulkomaille**

Pk-yrityksistä noin 10 prosentilla on vahvoja aikomuksia siirtää toimintansa tai osia siitä ulkomaille. Tässä suhteessa tulokset ovat hyvin samankaltaisia kuin syksyn 2011 toimintaympäristökyselyssä. Motiiveina ovat yleensä kustannussäästöt ja/tai halu siirtyä lähemmäksi tuotteiden kohdemarkkinoita.

- **Rahoitus tiukkenee sääntelyn seurauksena**

Merkittävistä rahoitusvaikeuksista kärsii tällä hetkellä noin 7 prosenttia pk-yrityksistä. Osuus on pari prosenttiyksikköä suurempi kuin viime syksynä. Lisäksi lievemmat rahoitusvaikeudet ovat jonkin verran yleistyneet eli rahoituksen ehtoja pidetään entistä kireämpinä. Rahoituksen saatavuus on eurooppalaisessa tarkastelussa edelleen hyvä. Kansallisesti tilanne on selvästi heikompina kuin ennen vuonna 2008 alkanutta finanssikriisiä, mutta parempi kuin toistaiseksi vaikeimmassa tilanteessa vuonna 2009.

- **Maksuajat pidentymässä, erot toimialojen ja yritysten välillä suuria**

Omia maksuvaikeuksia oli noin 17 prosentilla pk-yrityksistä. Yritysten asiakkaiden keskimääräinen maksuaika on tällä hetkellä noin 28 päivää, mikä on arviolta hieman pidentynyt viimeisen vuoden aikana. Vaikka tilanne ei kokonaisuudessaan ole vielä hälyttävä, ovat monet pk-yrittäjät raportoineet asiakasyritystensä merkittävistä maksuaikojen pidentymisestä. Tilanne on hyvin huolestuttava erityisesti monissa alihankintayrityksissä ja kansainvälisesti toimivissa pk-yrityksissä.

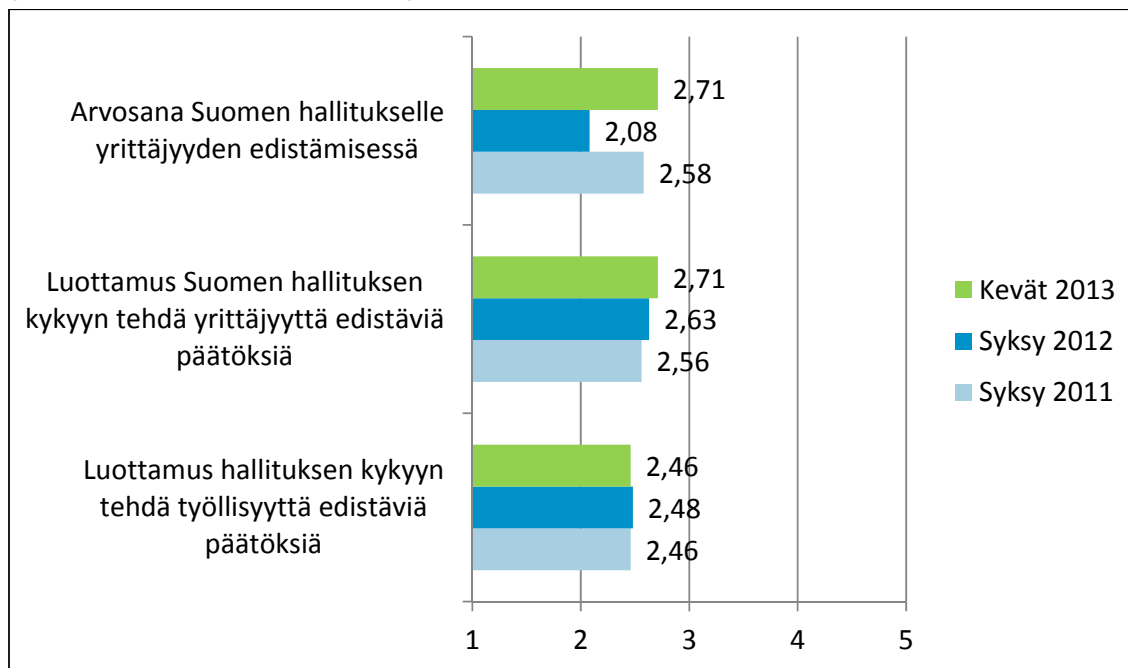
1 YRITTÄJYYS JA YHTEISKUNTA

1.1 Arviot Suomen hallituksesta viime syksyä myönteisemmät

Yritysjohtajat arvioivat Suomen hallituksen suoriutumista myönteisemmin kuin edellisessä pk-toimintaympäristökyselyssä. Asteikolla 1-5 kokonaisarvosana kipusi 2,7:ään, kun se puoli vuotta sitten jäi 2,1:een. Arvosanan kohentumista selittää ainakin osittain yhteisöveropäätös, johon monet pk-yrittäjät ovat ilmaisseet tyytyväisyytensä. Hyvän arvosanan hallitukselle antoi kuitenkin edelleen vain 19 prosenttia vastaajista (marraskuussa 2012 noin 16 %).

Huomionarvoista on lisäksi se, ettei luottamuksessa hallituksen toimintaan ole tapahtunut merkittävää muutosta suuntaan tai toiseen. Yhä edelleen hallituksen kykyä tehdä yrittäjyyttä ja työllisyyttä edistäviä päätöksiä pidetään korkeintaan keskinkertaisena. Erityisesti työllisyyden edistämiseen toivotaan jatkossa lisää panostuksia ja konkreettisia toimenpiteitä. (Kuva 1.)

Kuva 1. Yritysjohtajien arvosana Suomen hallitukselle ja luottamus sen toimintaa kohtaan (keskiarvo asteikolla 1-5, N=541)

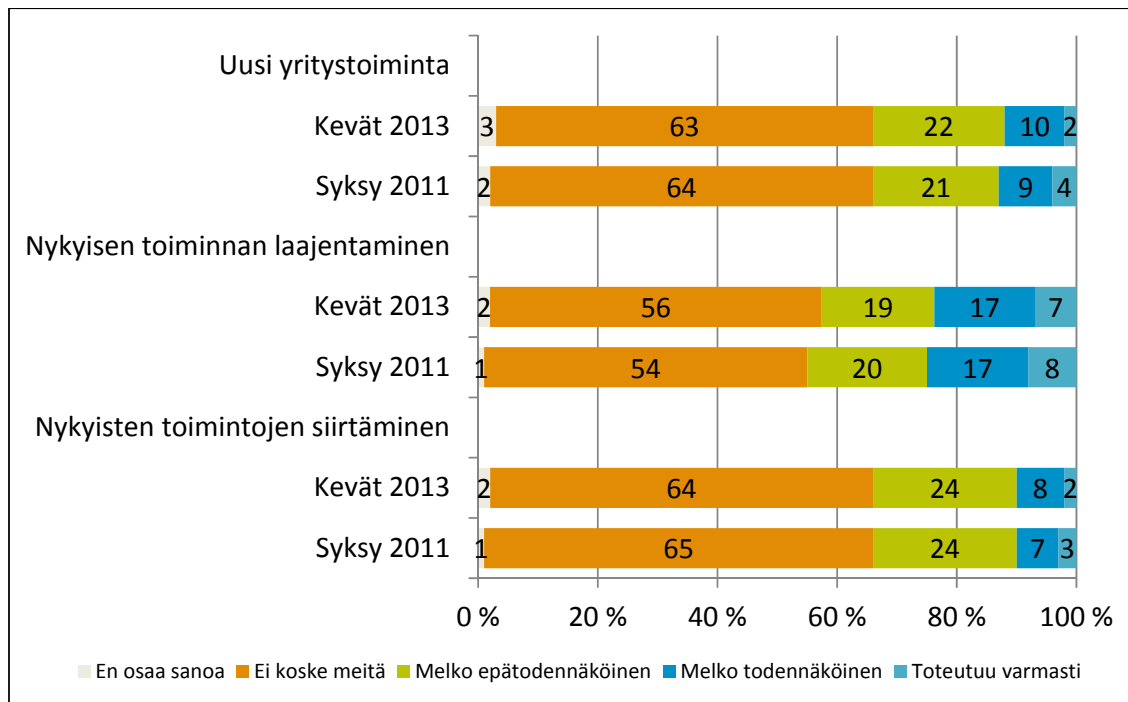

Arviot Suomen hallituksen suoriutumisesta olivat hyvin samansuuntaisia eri toimialoilla ja yrityskokoluokissa. Kaikkein kriittisimpiä oltiin alle 10 henkilöä työllistäväissä mikroyrityksissä, mutta erot muihin yritysryhmiin eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

1.2 Joka kymmenes aikoo siirtää toimintojaan ulkomaille

Pk-yritysten kansainvälistymisaikomukset ovat säilyneet hyvin samankaltaisina parin viimeisen vuoden aikana. Uuden yritystoiminnan aloittamista ulkomaille suunnittelee noin 12 prosenttia ja nykyisen toimintansa laajentamista kohdemarkkinoille noin 24 prosenttia yrityksistä. (Kuva 2.)

Kuva 2. Aikomukset uuden yritystoiminnan aloittamiseen ja nykyisen laajentamiseen tai siirtämiseen ulkomaille (% vastaajista, N=541)

Myös aiomukset nykyisen yritystoiminnan tai -toimintojen siirtämisestä ulkomaille ovat säilyneet ennallaan. Edelleen noin 10 prosenttia vastaajista pitää tätä todennäköisenä seuraavan kolmen vuoden aikana. Aikomusten taustalla vaikuttaa pk-yrittäjien turhautuminen Suomen raskaaseen kustannusympäristöön. Erityisesti työvoimakustannukset ovat viime vuosina kehittyneet yritysten näkökulmasta epäedulliseen suuntaan ja heikentäneet suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Varsinkin teollisuudessa ja keskisuurissa yrityksissä ollaan tyytymättömiä nykyiseen kustannustasoon ja säädösympäristöön, joiden koetaan luovan jatkuvasti uusia rasitteita pk-yrityksille.

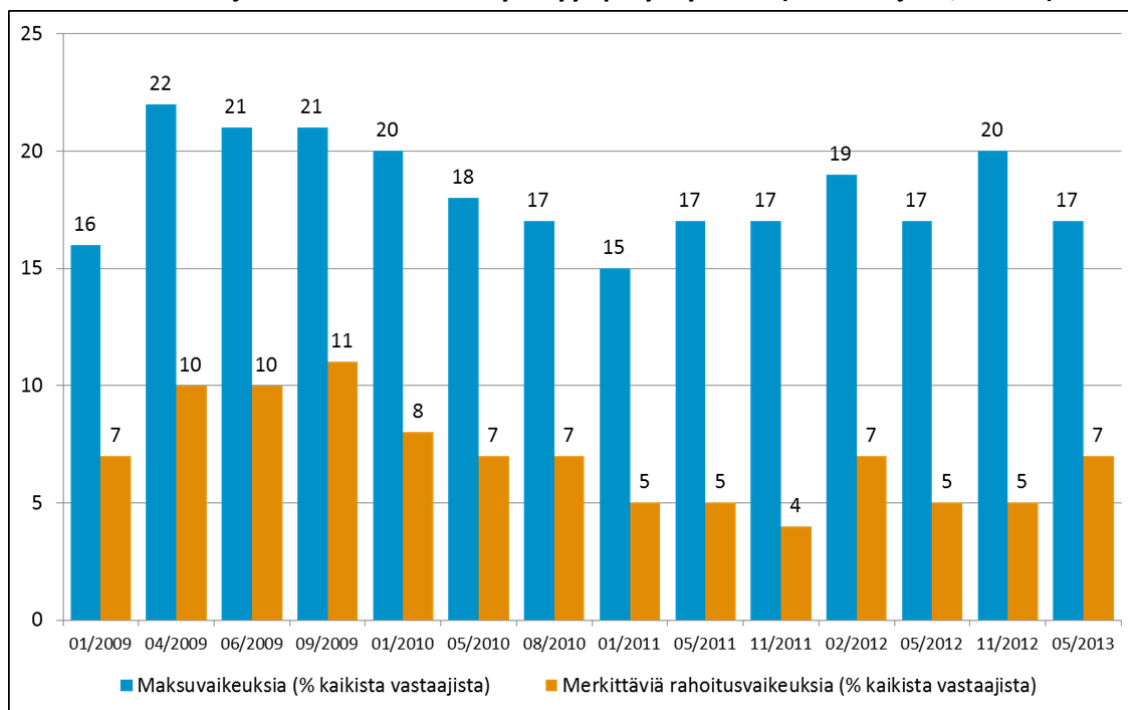
2 RAHOITUKSEN SAATAVUUS JA MAKSUVALMIUS

2.1 Rahoitusvaikeudet lisääntyneet

Rahoituksen kysyntä on säilynyt ennallaan viimeisen puolen vuoden aikana. Kaikista yrityksistä noin 35 prosenttia oli hakenut ulkoista rahoitusta¹. Huolestuttavaa on kuitenkin se, ettei investointiluottoja ole haettu enää viime vuoden lopun tahtiin. Rahoitusta hakeneista yrityksistä enää noin 37 prosenttia tarvitsi lainaa investointien toteuttamiseen, kun vastaava osuus marraskuussa 2012 oli noin 46 prosenttia.

Kyselyn perusteella merkittävät rahoitusvaikeudet ovat jonkin verran lisääntyneet viimeisen kuuden kuukauden aikana. Kaikista yrityksistä merkittäviä rahoitusvaikeuksia oli kohdannut 7 prosenttia, mikä on kaksi prosenttiyksikköä suurempi osuus kuin marraskuun kyselyssä. Sen sijaan maksuvaikeudet olivat hieman vähentyneet (17 % yrityksistä, marraskuussa 20 %). (Kuva 3.)

Kuva 3. Rahoitus- ja maksuvaikeuksien yleisyys pk-yrityksissä (% vastaajista, N=541)

Vaikka edellä kuvattu kehitys rahoituksen saatavuuden suhteen on huolestuttava, niin tulos ei vielä sellaisenaan ole hälyttävä. Muutos voi selittyä osittain normaalilla vaihtelulla, sillä

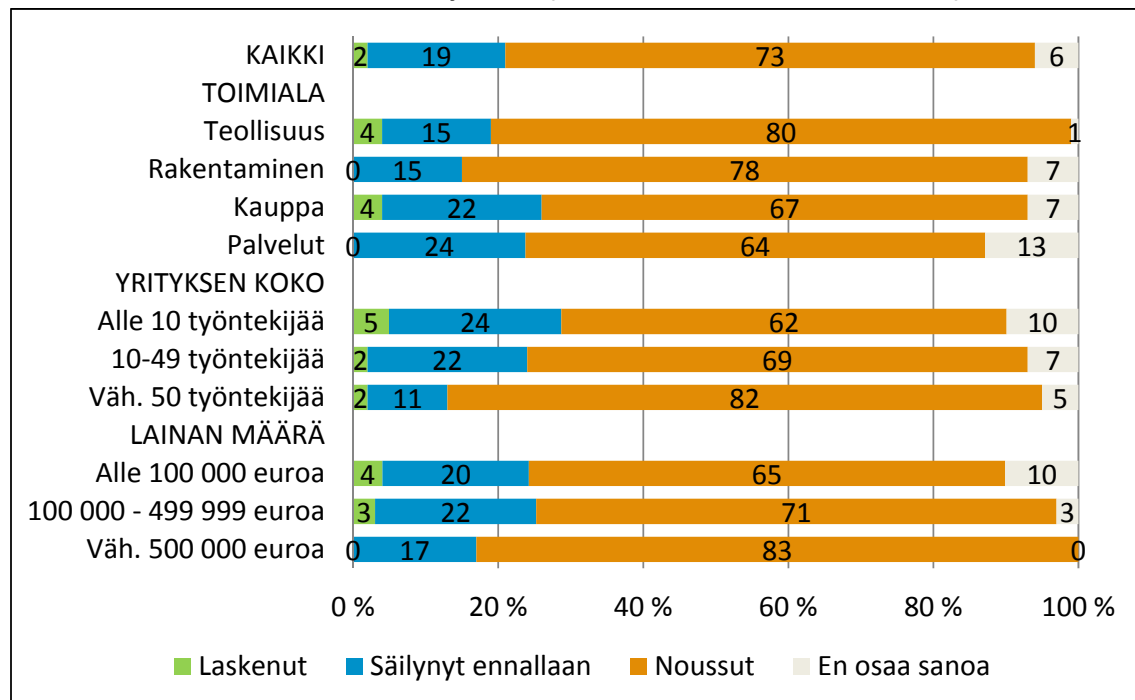
¹ Rahoitusta koskevissa kysymyksissä ulkoisella rahoituksella tarkoitetaan tässä kyselyssä lainarahoitusta, joka yrityksen täytyy maksaa takaisin kuten perinteisiä pankkilainoja, erityisrahoitusyhtiöiden lainoja, leasingrahoitusta ja luottokorttimaksuja.

vakavat ongelmat ovat viimeisen vuoden aikana koskettaneet 5–7 prosenttia yrityksistä. Joka tapauksessa tilanne on silti Suomessakin heikentynyt viimeisten vuosien aikana ja rahoitusvaikeuksista kärsii noin kaksinkertainen määrä yrityksiä verrattuna tilanteeseen ennen vuoden 2008 lopussa alkanutta finanssikriisiä. Vaikka rahoituksen saatavuus Suomessa on eurooppalaisessa vertailussa edelleen hyvällä tasolla, on meidän jatkossa huolehdittava siitä, ettemme lisääntyvän sääntelyn vuoksi menetä suhteellista kilpailuetuamme tässäkin asiassa.

2.2 Ehdot rahoituksessa tiukentuneet

Uusien luottojen hinta eli rahoituksen korkomarginaalit ja sivukulut ovat nousseet viime kuukausina. Peräti 73 prosenttia rahoitusta hakeneista yrityksistä arvioi rahoituskustannusten kasvaneen alkuvuoden aikana. Erityisesti keskisuurissa yrityksissä ja suurempia luottoja hakeneissa yhtiöissä subjektiiviset arviot hinnan noususta olivat yleisiä. Toisaalta esimerkiksi Suomen Pankin tilastoista käy ilmi, että pienimmistä lainoista on maksettu viime aikoina suurimpia marginaaleja. Toimialoista erityisesti valmistavassa teollisuudessa (ml. rakentaminen) rahoituskustannusten arvioitiin nousseen puolen vuoden takaisesta. (Kuva 4.)

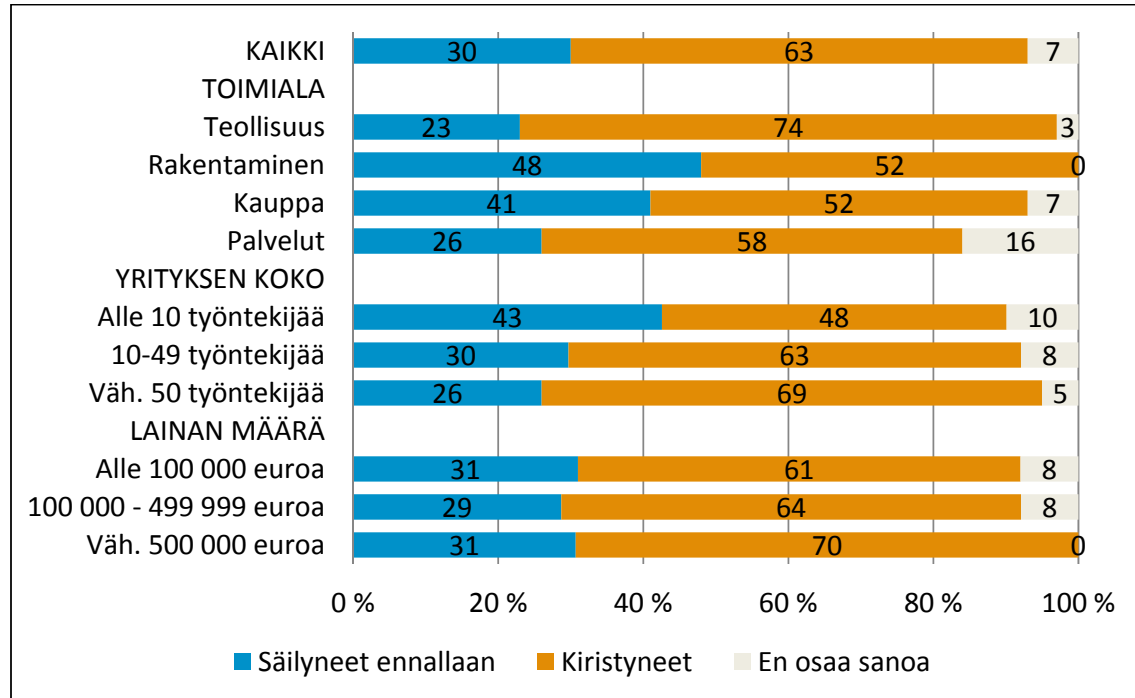
Kuva 4. Rahoituksen hinnan kehittyminen (% rahoitusta hakeneista, N=187)

Myös vakuusvaatimukset ovat vastausten perusteella kiristyneet. Lähes kaksi kolmasosaa rahoitusta hakeneista yrityksistä arvioi vakuuksia tarvittavan enemmän kuin aikaisemmin. Osittain tämä johtunee talous- ja velkakriisistä, jonka vaikutukset ovat heikentäneet

vakuuksien arvoja ja lisänneet painetta yritysluottojen vakuusmassan kasvattamiselle. Lisäksi lisääntyneen sääntelyn ja vakavaraisuussäännösten vuoksi rahoittajat joutuvat tekemään yhä tarkempaa riskinarviointia, mikä lisää entisestään pk-yritysten heterogeenisuutta rahoitusneuvotteluissa. Kuvassa 5 on esitetty yritysjohtajien arvioita vakuusvaatimusten kehittymisestä viimeisen puolen vuoden aikana.

Kuva 5. Vakuusvaatimusten kehittyminen (% rahoitusta hakeneista, N=187)

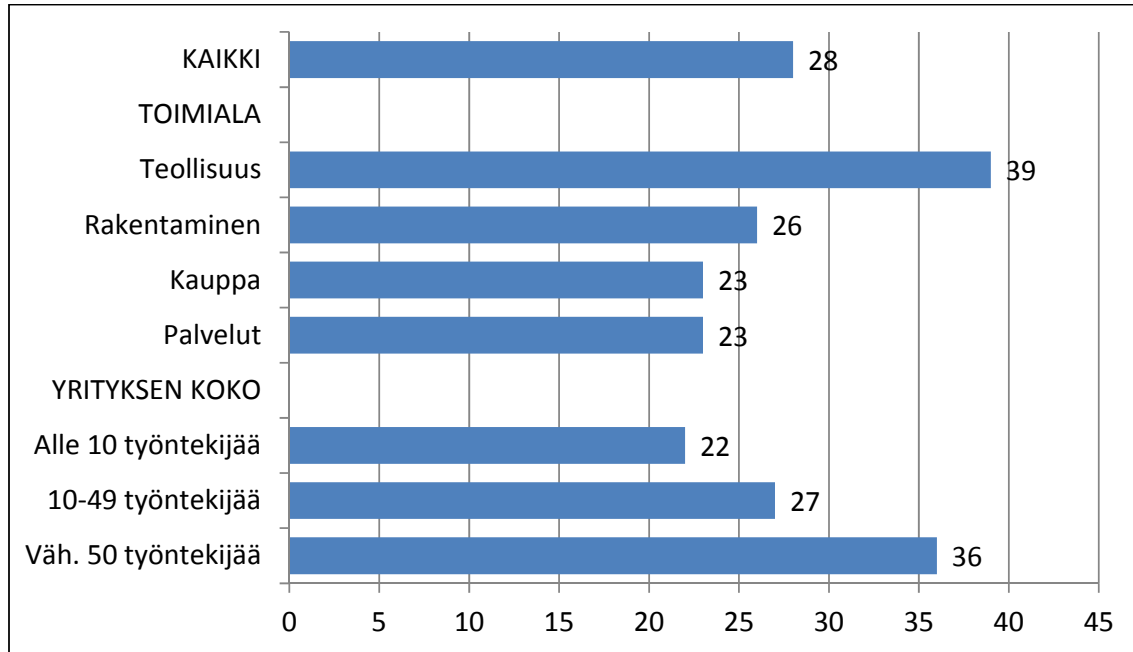
Yrittäjien kokemukset rahoituksen saatavuuden ja ehtojen kiristymisestä ovat kiistattomia. Välttämättä tämä ei aina suoraan näy rahoituksen kysynnässä ja pankkien asiakasmäärissä. Osa pk-yrityksistä kartoittaa alustavasti lainansaantimahdollisuuksiaan, jonka jälkeen toteavat ne heikoiksi tai rahoitusehdot kohtuuttomiksi eivätkä koskaan edes varsinaisesti hae ulkoista rahoitusta. Englannin kielessä tällaisista yrityksistä käytetään termiä discouraged borrowers, joita eri tutkimusten mukaan on muutamia prosentteja kaikista rahoitusongelmaisista.

2.3 Maksuaikojen pidentyminen huolestuttaa

Uusimmat tulokset osoittavat, että yritysten keskimääräiset maksuajat ovat pidentyneet aavistuksen myös Suomessa. Maksuajat ovat vastausten perusteella keskimäärin noin 28 päivää, kun ne vuosi sitten esimerkiksi Intrum Justitian eurooppalaisessa maksutapatutkimuksessa olivat 27 päivää. Kasvua keskimääräisissä maksuajoissa ei siis ole vielä paljon, mutta huolestuttavaa on suuri hajonta eri toimialojen ja yritysten välillä. Monet kyselyyn vastanneista pk-yrittäjistä raportoivat asiakasyritystensä jopa 60 päivän

maksuajoista. Erityisen huolestuttava tilanne on alihankintaa tekevissä teollisuusyrityksissä ja kansainvälisesti toimivissa pk-yrityksissä, jotka joutuvat odottamaan maksusuorituksia ulkomaisilta asiakkailtaan tai verkoston päätoimijoilta. Esimerkiksi teollisuusyrityksissä keskimääräinen maksuaika oli jo noin 39 päivää. Kuvassa 6 on esitetty keskimääräisiä maksuaikoja eri päätoimialoilla ja yrityskokoluokittain.

Kuva 6. Keskimääräiset maksuajat (päivinä, N=453)

Edellä kuvattu keskimääräinen maksuaika koko pk-sektorilla on eurooppalaisessa vertailussa vielä siedettävä. Toisaalta huolestuttavaa on yrittäjiltä tuleva viesti, jonka mukaan suomalaisille perinteinen korkea maksumoraali olisi tietyiltä osin murenemassa ja löyhempi maksutapakäyttäytyminen yleistymässä.

3 TULOSTEN YHTEENVETO

3.1 Rahoituksen saatavuus turvattava

Pk-toimintaympäristökyselyn tulokset osoittavat, että erityisesti lievemmat rahoitusvaikeudet ovat jonkin verran lisääntyneet. Vaikuttaa myös siltä, että niin sanottujen lannistuneiden lainaajien yritysryhmä (discouraged borrowers) on kasvanut talous- ja velkakriisin myötä. Tilanteeseen vaikuttavat talouden ja vientimarkkinoiden rakennemuutokset, jotka heijastuvat alihankintayrityksiin esimerkiksi asiakkaiden maksuaikojen pidentymisenä ja käyttöpääomatarpeen voimakkaana kasvamisena. Rahoitusehtojen kiristytessä monet vakavaraisista pk-yrityksistä päättävät sinnitellä tulo-rahoituksella tai toimintaa uudelleen suuntaamalla. Vain harvalla on siihen kuitenkaan loputtomasti varaa.

Tilanne on haastava myös pankkien näkökulmasta. Pankkeihin kohdistuvat kiristyneet maksuvalmius- ja vakavaraisuussäädökset nostavat niiden kustannuksia ja heijastuvat väistämättä yritysluottojen ehtoihin. Jatkossa on huolehdittava siitä, että vielä avoinna olevat säädösten yksityiskohdat muotoillaan sellaisiksi, etteivät ne enää heikennä pankkien kykyä yritysluottojen myöntämiseen.

3.2 Poliittisiin päätöksiin ennustettavuutta

Suomen hallitus saa pk-yrittäjiltä paremman arvosanan kuin puoli vuotta sitten. Kokonaisuudessaan kehysriihen päätöksiin ollaan suhteellisen tyytyväisiä, mutta hallituksen poukkoileva päätöksenteko nakertaa yrittäjien luottamusta tulevaan. Tämä näkyy muun muassa siinä, että aikomukset siirtää yritystoimintoja ulkomaille ovat edelleen kohtuullisen yleisiä. Työmarkkinajärjestöiltä peräänkuulutetaan maltillisia palkkaratkaisuja, ettei yritysten suhteellinen kilpailukyky enää entisestään heikentyisi.

4 MITEN TUTKIMUS TEHTIIN?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena huhti-toukokuussa 2013, jonka aikana yhteensä 541 yritysjohtajaa antoi vastauksensa kysymyslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on pk-työnantajayrityksiä.

Tutkimuksessa esitetyt kysymykset koskivat neljää aihekokonaisuutta:

- 1) Suomen kilpailukykyä
- 2) Yrittäjyyden toimintaympäristöä
- 3) Rahoituksen saatavuutta
- 4) Maksuvalmiustilannetta

Näihin aihekokonaisuuksiin saatuja vastauksia tarkasteltiin yritystä ja sen toimintaympäristöä kuvaavien tilannetekijöiden näkökulmista. Käytännössä tutkimuksessa oltiin siis kiinnostuneita siitä, miten tavoitteiltaan erilaiset yritysjohtajat eri yrityskokoluokissa ja toimialoilla kokevat yhteiskunnan yrittäjyysilmapiirin ja millaisia tekijöitä he pitävät toimintansa kannusteina tai esteinä. Kuvassa 9 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 7. Tutkimuksen viitekehys

